Sámi allaskuvla

Fágaplána

Luonddufága 2 – Ávdnasat, energiija ja teknologiija - joatkkaoahppun 1.-10. ceahki vuođđoskuvlaoahpaheddjiide

VLUO-6002

30 oahppočuoggá

Dutkan- ja oahppostivrra jođiheaddji dohkkehan mearrádusnotáhtain 12.11.2026, dutkan- ja oahppostivrra ášši DOS 26/18 vuođul (Public áššenr. 26/01434-1).

1 Oahpu namma

Sámegillii:	Luonddufága 2 – Ávdnasat, energiija ja teknologiija - joatkkaoahppun 1-10. ceahki vuođđoskuvlaoahpaheddjiide
Dárogillii:	Naturfag 2 - Stoffer, energi og teknologi - videreutdanning for grunnskolelærere 1.-10. trinn
Eaŋgalasgillii:	Natural Science 2 - Matter, energy and technology - Continuing Education for Primary School Teachers Grades 1-10

2 Oppalaš dieđut oahpu birra

Oahpu koda:	VLUO-6002
Dássi:	Joatkkaoahppu. Bachelordássi
Viidodat:	30 oahppočuoggá
Galli lohkanbaji badjel:	1
Oahpu lágideapmi:	Oahppu lágiduvvo neahttadoarjjaoahpahussan: Oahpus leat sihke fysalaš deaivvadeamit Sámi allaskuvllas, neahttadeaivvadeamit ja neahttaoahpahus. Fysalaš deaivvademiid ii leat vejolaš čuovvut neahta bokte.
Fágalaš latnjalasvuohta:	Oahppu vástida fágalaččat VLUO-1141 Luonddufága 2 – Ávdnasat, energiija ja teknologiija fága, mii lea oassin Sámi vuođđoskuvlaoahpaheaddjeoahppu 1.-7. ja 5-10 Ceahki masterprográmmas.

3 Oahpu gullevašvuohta

Oahppu fállojuvvo joatkkaoahppun 1.-7. ceahki ja 5.-10. ceahki vuođđoskuvlaoahpaheddjiide.

4 Sisabeassangáibádusat

- Čađahuvvon oahpaheaddjeoahppu mii addá gelbbolašvuođa oahpahit 1.-7. ja 5.-10. cehkiin
- Davvisámegielmáhttu

Sámegiela gáibádusa sáhttá deavdit čuovvovaš vugiid mielde: Norgga joatkkaskuvllas sámegiella 1. dahje 2. giellan 2, Suoma logahagas eatnigielladutkkus dahje lohkan sámegiela vierrogiellan ja Ruoŧa gymnásas eatnigiellan (modersmål 200 čuoggá) dahje ođđaáigásaš giellan (moderna språk 200-300 čuoggá) dahje vástideaddji sámegieloahppu doaibmi njuolggadusaid mielde. Sámegiela gáibádusa sáhttá maid deavdit sámegiela lohkanbadjeoahpuin, 30 oahppočuoggá, dahje vástideaddji oahpuin dahje ceavzit giellageahččaleami maid Sámi allaskuvla lágida. Jus lea eahpesihkarvuohta man dási gelbbolašvuohta ohccis lea, de ášši ovddiduvvo fágalaš árvvoštallamii ja meannuduvvo dán vuođul.

5 Oahpahus- ja eksámengiella

Váldo oahpahusgiella lea davvisámegiella. Oassi oahpahusas lágiduvvo dárogillii ja eaŋgalasgillii. Jus logaldallamat leat dárogillii, dat dulkojuvvojit dárbbu mielde. Logaldallamat mat leat eŋgelasgillii eai dulkojuvvo. Eksámengiella lea davvisámegiella.

6 Sisdoallu

Oahppu galgá gealbudit studeanttaid plánet, čađahit, árvvoštallat ja ovdánahttit luonddufága oahpahusa mii lea vuođđuduvvon Sámi máhttovuogádagaide ja dieđalaš máhttui ja práksisaide. Oahpu sisdoallu fátmmasta earet eará kemiija, fysihka ja teknologiija. Luonddufága galgá addit fágalaš ja fágadidákttalaš vuođu oahpahit luonddufága vuođđoskuvlla 1. ceahkis 10. ceahkkái. Oahppu deattuha máhtu ja gálggaid mat ovdánahttet ohppiid progrešuvnna luonddufága vuođđofáttáin ja nu láhčet dilli joatkit fágalaš ovdáneami. Sámi perspektiivvat, luondduipmárdus, árbevirolaš máhttu ja ceavzilvuohta leat guovddážis sihke fága sisdoalus ja oahpahusas. Praktihkalaš bargovuogit ja lagaš oktavuohta hárjehallamii vuoruhuvvojit, ja studeanttat galget ovddidit iežaset máhtu ja bargovugiid sihke iešheanalaččat ja ovttas earáiguin.

7 Oahppanjoksosat

Oahpu čađaheami maŋŋel lea studeanta olahan čuovvovaš oahppanjoksosiid:

Diehtu:
Studeanta diehtá
- dábálaš kjemalaš ávdnasiid huksehusa ja iešvuođaid, ja dovdá periodalašvuogádaga ja partihkalmodealla.
- kjemalaš reakšuvnnaid partihkaldásis ja mo čatnat daid árgabeaivvi ja luonddu fenomenaide.
- kjemalaš ávdnasiid váikkuhusaid birrasii ja servodahkii, ja čatnaseaddji birasáššiid
- ávdnasiid ja materiálaid mearkkašumi árgabeaivvis ja servodagas, ja dovdá sámi árbevirolaš máhtu ja máhttovuogádagaid mat čatnasit daid ávkkástallamii.
- lihkadeami ja energiija guovddáš prinsihpaid, energiija sirddašeami ja bisuheami.
- energiijagálduid ja energiija mearkkašumi árgabeaivvis ja servodagas.
- teknologiija guovddáš prinsihpaid ja geavaheami čuolmmaid čoavdimis, ja dovdá sámi teknologiijalaš máhtu ja čovdosiid.
- elektrisitehta ja magnetismma guovddáš prinsihpaid ja daid geavaheami teknologiijas ja energiijabuvttadeamis.
- jiena, čuovgga ja eará bárrofenomenaid.
- sámi árbevirolaš ja dáláigásaš luondduresurssaid ávkkástallama ja daid váikkuhusaid lundui, birrasii ja ceavzilvuhtii.
- luonddufágalaš boasttuipmárdusaid.

Máhttu:
Studeanta máhttá
- guorahallat ávdnasiid, energiija ja fysihkalaš fenomenaid geahččalemiid ja mihtidemiid bokte, ja geavahit reaidduid, modeallaid, digitála teknologiija ja programmerema dieđuid čohkkemii ja gieđahallamii ja fenomenaid čilgemii.
- geavahit laboratoria, lagas birrasa ja eará oahppanarenaid praktihkalaš ja guorahalli luonddufágaoahpahusas.
- geavahit sámi perspektiivvaid, máhttovuogádagaid ja oahppanvugiid luonddufága oahpahusas ja guorahallat luonddufágalaš ja ámmátehtálaš áššečuolmmaid sámi perspektiivvas.
- bargat geavatlaččat ja sihkkarit ja árvvoštallat riskka, sihkkarvuođa ja váralaš ávdnasiid saddjásteamii ja gieđahallama luonddufága oahpahusas.

- gávdnat, árvvoštallat ja čujuhit luonddufágalaš ja luonddufágadidákttalaš dutkamii ja fágadieđuide, ja geavahit daid oahpahusas, boasttuipmárdusaid čilgemii ja fágalaš digaštallamiin.
- plánet ja čađahit fágaidrasttildeaddji luonddufága oahpahusa mii ovddida ohppiid gelbbolašvuođa ja doaibmannávcca ceavzilis eallimii ja birashástalusaid árvvoštallamii.
- mo oahpaha luonddufága sámegillii

Didaktihkka 1-7

- plánet, čađahit ja árvvoštallat praktihkalaš ja guorahalli oahpahusa ávdnasiid, energiija ja teknologiija birra, mii váldá vuolggasaji ohppiid imaštallamis, stoahkamis, árgabeaivválaš ipmárdusain ja vásáhusain ja doarju ohppiid guorahallama.
- láhčit dili ohppiid vuođđogálggaid ja luonddufágalaš giella- ja doabaovdáneami ovdánahttimii ja geavahit árvvoštallama ohppiid oahppama ja ovdáneami doarjjan.

Didaktihkka 5-10
- plánet, čađahit ja árvvoštallat praktihkalaš ja guorahalli oahpahusa ávdnasiid, energiija ja teknologiija birra, ja čatnat oahpahusa ohppiid eallimii, vásáhusaide ja árgabeaivválaš ipmárdusaide.
- láhčit dili ohppiid vuođđogálggaid ja luonddufágalaš doaba- ja giellaovdáneami ovdánahttimii, ja geavahit iešguđetlágan árvvoštallanvugiid mat dorjot ohppiid guorahallama ja oahppama.
- láhčit oahpahusa mii ovddida ohppiid kritihkalaš jurddašeami, ákkastallama ja doaibmannávcca ávdnasiid, energiija, teknologiija ja luondduresurssaid ávkkástallama oktavuođas, ja čatnat sámi ja báikkálaš perspektiivvaid servodatlaš ja globála oktavuođaide.

Oppalaš gelbbolašvuohta:
Studeanta
- ipmirda mo luonddufága lea dehálaš oppalaš gelbbolašvuođa nannemii, ja ipmirda luonddudiehtaga ja teknologiija dutkanvuogi ja jurddašeami.
- máhttá reflekteret iežas rolla, práksisa ja ovdánanvejolašvuođaid luonddufágaoahpaheaddjin ja máhttá geavahit fágadidaktihkalaš dutkama iežas práksisa ovdánahttimis
- máhttá analyseret ja geavahit gustovaš oahppoplána luonddufágaoahpahusa vuođđun
- dovdá áigeguovdilis fága- ja ámmátehtalaš gažaldagaid
- diehtá luonddudiehtaga ja sámi máhttovuogádagaid luondduipmárdusa ja váldodovdomearkkaid, ja ipmirda daid mearkkašumi luonddufágas

8 Oahpahan- ja oahppanvuogit

Oahpaheapmi čađahuvvo sihke deaivvademiid ja neahttaoahpaheami bokte. Oahpahan- ja oahppanvuogit leat logaldallamat, semánárat, joavkobarggut, iešheanalaš lohkkan, fágaidrasttideaddji barggut, reflekšuvdnabargu, fágamáhppa, praktihkalaš barggut labas, hárjehusat ja eksámenat.

Dát fága galgá gokčat máŋga iešguđetlágan fáttaid. Dát oahpahanvuohki gáibida ahte studeanta bargá iešheanalaččat ja nagoda plánet iežas bargoáiggi.

Studeanttas lea vejolaš oažžot bagadallama sihke neahta bokte ja dalle go leat deaivvadeamit.

9 Gáibádusat beassat eksámenii

Čuovvovaš gáibádusat galget leat dohkkehuvvon ovdal studeanta beassá eksámenii:

- Oassálastán 80 % lágiduvvon oahpahusas deaivvademiin ja neahttaoahpahusas.
- Fágamáhppa: Guokte bargobihtá maid fágaoahpaheaddji addá čuovvovaš fáttáin: kemiija, fysihkka ja teknologiija, mat galget dohkkehuvvot ja biddjot fágamáhppii.
- Guokte dohkkehuvvon raportta (gaskal 800-1000 sáni) iskosiid ja praktihkalaš doaimmaid oktavuođas
- Searvat fealtakursii ja čállit das raportta (gaskal 600-700 sáni).
- Reflekšuvdnačálus (gaskal 600-800 sáni) mas studeanta reflektere iežas oahppama luonddufágas ja čanastagaid kultuvrii vuođđuduvvon oahpahussii.
- Hábmet didákttalaš plána iešválljejuvvon fáttás ja
  - čađahit plána skuvllas dahje mielstudeanttaide
  - čállit didákttalaš árvvoštallanteavstta (gaskal 800-1000 sáni)
  - ovdanbuktit plána ja árvvoštallamiid semináras.

Barggut čađahuvvojit oktagaslaččat ja árvvoštallojuvvojit dohkkehuvvon/ ii dohkkehuvvon.

10 Eksámen

Eksámen lea guovtti oasis:

1. Čálalaš eksámen lea 6 diimmu oktagaslaš eksámen (50 % deaddu loahpalaš árvosánis).
2. Oktagaslaš njálmmálaš praktihkalaš eksámen (50 % deaddu loahpalaš árvosánis).

Árvosánit addojuvvojit ECTS vuogádaga mielde, mas A lea buoremus árvosátni ja E lea vuolemus ceavzinárvosátni. F árvosátni mearkkaša ahte ii leat ceavzán.

Leago privatisttain vejolaš váldit dan oahpu?

Ii leat.

11 Kvalitehtasihkkarastin

Čujuhuvvo Sámi allaskuvlla kvalitehtasihkkarastinvuogádahkii ja dasa makkár vejolašvuođat ja geatnegasvuođat studeanttain leat árvvoštallat Sámi allaskuvlla oahppofálaldagaid ja bálvalusaid kvalitehta. Studeanttain lea geatnegasvuohta searvat árvvoštallamiidda mat leat oassin kvalitehtasihkkarastinvuogádagas.